

ÁPOLÁSTÖRTÉNET

Anne Biget (Marthe nővér) – A jótékonyság angyala a francia forradalom és háborúk idején

DR. HIRDI Henriett Éva PhD

ÖSSZEFOGLALÁS

Jelen kézirat Anne Biget, vagyis Marthe nővér életét és tevékenységét mutatja be, aki a francia forradalom és a háborúk idején jelentős jótékonysági munkát végzett. Fontos időről időre bemutatni azokat a nővéreket és ápolókat, akik az ápolás terén kiemelkedő szerepet játszottak, és Marthe nővér példája is ezt az örökséget képviseli. Már gyermekkorában felfigyeltek jószágára és nagylelkűségére, ami később elvezette a besançon-i zárdához, ahol a vizitációs nővéri hivatást választotta. Marthe nővér a háborúk alatt fáradhatatlanul segítette a sebesülteket, foglyokat és a szegényeket, akik iránti elkötelezettsége széles körű elismerést hozott számára mind hazájában, mind pedig külföldön. Élete végéig fontos volt számára az emberi élet iránti tisztelet és az együttérzés, amely nemcsak az ápolói hivatás, hanem a társadalom számára is inspiráló üzenetet hordoz.

Kulcsszavak: ápolástörténet, Franciaország, humanitárius segítség, háborús ápolás

Anne Biget (Sister Marthe) – The Angel of Charity during the French Revolution and Wars

Henriett Éva HIRDI PhD

SUMMARY

This manuscript presents the life and work of Sister Marthe, also known as Anne Biget, who carried out significant charitable work during the time of the French Revolution and the wars. It is important to periodically highlight the contributions of those sisters and nurses who played a prominent role in the field of nursing, and Sister Marthe's example represents this legacy. From a young age, her kindness and generosity drew attention, which later led her to the convent in Besançon, where she chose the vocation of a Visitandine sister. During the wars, Sister Marthe tirelessly assisted the wounded, prisoners, and the poor, and her dedication earned her widespread recognition both in her homeland and abroad. Throughout her life, respect for human life and compassion remained important to her, conveying an inspiring message not only for the nursing profession but also for society as a whole.

Keywords: nursing history, france, humanitarian aid, war nursing

DR. HIRDI Henriett Éva PhD
általános alelnök, Magyar
Egészségügyi Szakdolgozói
Kamara (MESZK); címzetes
főiskolai docens, Semmelweis
Egyetem Egészségtudományi
Kar, Ápolástan Tanszék,
Budapest; elnök, Foglalkozás-
egészségügyi Ápolók Európai
Szövetsége (FOHNEU)
ORCID-azonosító: 0000-0003-
2159-1025

Levelező szerző

(corresponding author):

HIRDI Henriett Éva

E-mail:

hirdi.henriett@gmail.com

Beérkezett: 2025. február 6.**Elfogadva:** 2025. április 1.

8 | Hungarian | <https://doi.org/10.55608/nover.38.0007> | www.eLitMed.hu

Bevezetés

Közeledve május 12-éhez, az Ápolók Nemzetközi Világnapjához, amelyet Florence Nightingale születésének évfordulója tiszteletére – 1974-ben – választott az Ápolók Nemzetközi Tanácsa (International Council of Nurses – ICN), fontos, hogy szánjunk néhány pillanatot a történelem híres ápolói életének megismerésére.

A *Nővér* folyóirat korábbi lapszámaiban már bemutatásra került többek között *Florence Nightingale*, *Kossuth Zsuzsanna*, *Mary Seacole* és *Edith Cavell*, akik mindannyian jelentős alakjai az ápolói hivatás történetének, és életútjuk során kiemelkedő szerepet

játszottak a sebesült katonák ápolásában, függetlenül attól, hogy mely oldalon harcoltak. Elkötelezettségük, önzetlenségük, humanitárius hozzáállásuk és bátorságuk példaértékű, hiszen az emberi élet iránti tiszteletük a háború borzalmait közepette sem ismert határokat (Perkó et al., 2015; Balogh, 2017; Perkó & Sövényi, 2017; Fedineczné Vittay, et al., 2017).

Jelen kéziratban egy hazánkban még nem ismert francia nővér, *Anne Biget – Marthe nővér (Sœur Marthe)* – életútját és tevékenységét kívánom bemutatni, aki nagylelkűségével és embertársai iránti szeretetével nem csupán a helyi közösség, hanem a különböző nemzetiségű háborús sebesültek és foglyok ellátása területén is példaértékű munkát végzett.

Származása, gyermekkora

Anne Biget, akit napjainkban *Marthe nővér* (*Sœur Marthe*) néven (**1. ábra**) említene az irodalmakban, 1749. október 27-én született a festői szépségű Thoraixe-ben, amely a Doubs folyó partján található falu, Besançon közelében, a mai Franciaország területén. Szülei jómódú gazdálkodók voltak, keresztény életet éltek, egyszerű és bölcs erkölcsökkel. Két fiú és egy fiatalabb lánytestvére volt. Anne csodálattal nézett apjára, aki szomszédjaival mindig segítőkész volt (Suchet, 1870; URL1; URL2; URL3; URL4; URL5; URL6; Ponzoni, 2022).

Élete első húsz évét a családjával töltötte, mialatt segített a háztartási és mezőgazdasági munkákban. Már gyermekként felhívta magára a figyelmet nagylelkűségével és a rászorulókat segítő készségével, nagyfokú empátiájával. Habár édesapjától magas termetet és nagy fizikai erőt örökölt, természetét rendkívül gyengédnek és kedvesnek írták le. Folyamatosan elbűvölte a körülötte lévőket vidámságával, kimeríthetetlen jóságával, azzal, hogy mindig segíteni akart a rászorulóknak. A róla szóló számos anekdota gyakran megemlíti, hogy örömmel osztotta meg akár saját élmét, javait a koldusokkal, foglyokkal, illetve vándorokkal. Az egyik ilyen megható történet szerint – nyolcévesen – amikor Thoraixe védőszentjének (Szent Péter) napján egy rokonával Besançon-ba ment, hogy

iskolában lakó testvéreinek süteményt vigyen, láncra vert rabokat látott egy hídon. A szomorú látvány láttán úgy döntött, hogy szeretne egy kis reményt, egy kis fényt hozni az életükbe, ezért megajándékozta őket a magával vitt süteménnyel. Tizenkét esztendősen egyszer meghallotta, hogy egy gyermek segítségért kiabál az erdőben, rögtön odasietett, hogy segítsen a bajba jutottnak. A fáról leesett zúzódasos gyermeket a vállán vitte haza az anyjához és egészen felgyógyulásáig segédkezett az ellátásában. Jóságússágáért az édesapja egy üszövel jutalmazta, akit gondosan nevelgetett egészen addig, míg meg nem hallotta, hogy a faluban élő egyik szegény család egyetlen tehene („*vagyona*”) a szikláról lezuhant és elpusztult. Ekkor engedélyt kért az édesapjától, hogy saját üszőjét nekik ajándékozhassa (Suchet, 1870; URL1; URL2; URL3; URL4; URL5; URL6; Ponzoni, 2022).

A vizitációs nővérek szerzetesrendje

Chantal bárónő – *Chantal Szent Johanna Franciszka* (Dijon, 1572 – Moulins, 1641) –, miután férjét korán elvesztette, 1610-ben alapított egy monasztikus intézményt, a Szűz Mária látogatásáról elnevezett rendet, vagy más néven vizitációs rendet (Ordo Visitationis Sanctae Mariae – VSM) *Szalézi Szent Ferenc*cel, Annecyban, Franciaországban. Az alapításkor a rend tagjai klauzúra nélkül közösen éltek és

otthonukban látogatták, gondozták a betegeket és a szegényeket a Szent Erzsébet-hez látogató Boldogságos Szűz Mária példája szerint, innen a vizitációs név. Később V. Pál pápa előírta számukra az ágostonos regulát és a pápai klauzúrát. Idővel Franciaország legvirágzóbb női szerzetesrendje lett, mivel elsősorban olyan fiatal hölgyek menedékhelyeként, illetve internátusaként működött, akik előkelő származásúak (arisztokrácia és a nagypolgárság leányai) voltak, és védelmet igényeltek, vagy akiket vallásos érzésük arra ösztönzött, hogy visszavonuljanak a világtól, biztosítva számukra a csendes, imádságos életet és a lelki elmélyülést. A háztartási feladatok elvégzése céljából a kolostor szegény lányokat is befogadott, elsősorban parasztcsaládokból és kisiparosoktól, akik gyermekként hozzászoktak a munkához és a fáradtságához (URL5; URL7; URL8; Ponzoni, 2022).

Rónay György munkájában a következőket idézi *Szalézi Szent Ferenc*től: „*Az volt a szándékom – mondta ez utóbbi, midőn valaki alapítása, a vizitációs nővérek rendje felől érdeklődött nála –, hogy egyetlen házat szerve-*

1. ábra: Marthe nővér (Memoirevive Besançon – 1)

zek Annecyban özvegyekből és leányokból, fogadalom és klauzúra nélkül, melynek hivatása a szegény elhagyott és gyámoltalan betegek segítése és gyámolítása, s az ajtosság meg a testi és lelki irgalmasság egyéb művei. Most pedig zárt és Szent Ágoston szabályai szerint élő rend, fogadalommal és klauzúrával, ami összeegyeztethetetlen az első tervvel, mely szerint néhány évig éltek, olyannyira, hogy a vizitációs név, mely rajtuk ragadt, nem illik többé rájuk.” (Rónay, 1950).

Anne Biget 20 évesen (1769-ben), szülei akarata ellenére, döntött úgy, hogy jelentkezik a besançon-i kolostorba, mert nagyon tetszett neki, hogy a fiatalok oktatásán kívül a betegek és szegények látogatását is végzik. A kolostorban örömmel fogadták, mert jól ismerték a Biget családot. Mivel a szülei nem egyeztek bele a hozományának a kolostor számára történő átadásába, így nem szerzetesnőnek, hanem csak nővérnek vették fel. Ennek nagyon örült, mert így szabadon mozoghatott a városban és gyakorolhatta irgalmas cselekedeteit. Amikor letette fogadalmát, felvette a Marthe nővér nevet. Besançon érseke felkérte, hogy kétnaponta látogassa a börtönben raboskodókat, és ő lelkesedéssel szentelte magát a fogvatartottnak. Három év alatt a város lakói is megismerték és a „szegények anyjának” nevezték. Erényeinek híre végül meggyőzte apját és kifizette hozományát, hogy Marthe örök fogadalmat tehessen 1773-ban. Ekkor azt kérte, hogy folytathassa vizitációs tevékenységét. Az érsek engedélyezte kérését és továbbra is támogatva tevékenységét adományokkal. Ennek megfelelően napközben „a gyermekeit”, a városi és a környékbeli falvakban élő betegeket és szegényeket látogatta, míg reggel és este imádkozott, olvasott, illetve orvosságokat készített. Egy anekdota szerint 1786-ban, egy hideg téli hajnalon Marthe nővér vizitációra indult, amikor a téren talált egy 10 éves rendkívül kihűlt kislányt, akiről a városiak lemondtak, egyrészt mert már halottnak gondolták, másrészt mert nem tartozott a jó gyerekek közé. Ő elvitte a kolostorba, meggyógyította és szerető gondoskodása hatására a gyermek elkezdett tanulni, majd később pap lett belőle (Suchet, 1870; URL1; URL2; URL3; URL4; URL5; URL6; Ponzoni, 2022).

A francia forradalom idején a monasztikus rendeket feloszlatták (1790). Miután elküldték a kolostorból, nagyon rövid időre hazaköltözött Thoraise-be a családjához, majd úgy döntött, hogy visszatér Besançon-ba, hogy folytassa jótékonyági munkáit, segítsen a rászorulóknak, akiknek száma folyamatosan emelkedett a forradalmi és háborús zűrzavaros időszakban. Habár kolostorának működését megszüntették és szerzetestársai visszavonultak családjaikhoz, szeretett volna hű maradni hivatásához (Suchet, 1870; URL4; URL6).

Marthe nővér mottója: „Minden szerencsétlen a barátom”

Visszatérve Besançon-ba, a családja által biztosított forrásokból bérelt egy házat a Clos utcában (jelenlegi Renan utca), ahol Beatrix és Grimont nővérekkel kis gyógynövényes kertet ápoltak, pékséget és még egy könyvtárat is berendeztek, és egy elzárt szobában szerény oratóriumot alakítottak ki, ahol több refrakter (kitiltott) pap is celebrált misét. Annak ellenére, hogy szigorúan tiltva volt, mégis megtartották és viselték szerzetesi ruhájukat (habitus) és abban jártak Besançon utcáit (Suchet, 1870; URL4; URL5).

A feltárt irodalmi adatok alapján Marthe nővér a franciaországi forradalmat követően, majd az 1792 és 1815 közötti francia háborúk alatt fáradhatatlanul segített a nehéz helyzetben lévőknek (szegényeknek, hadifoglyoknak), és emellett ápolta a betegeket, a sebesülteket és a haldoklókat, függetlenül azok származásától és felekezeti hovatartozásától (URL3). Küldetése az volt, hogy meghallgassa őket, együttérezzen velük, vigasztalja őket, érdeklődjön hogylétük iránt és ápolja sebeiket (URL1; Ponzoni, 2022).

1795–1796 között tovább nőtt a nélkülözők, éhezők száma. A politikai bizonytalanság és az élelmiszerek jelentős drágulása mellett nagy gondot okozott a hideg, kemény téli időjárás is. Marthe nővér igyekezett tovább csökkenteni saját kiadásait – a legdurvább barna kenyéren, zöldségen és tejen élt, nem fűtött be a szobájában –, eladta a kisbútorait, felhasználta apja halála után járó örökségét, hogy még többet adhasson a szegényeknek. A függőnyeiből és ágytakarójából ruhát varrt a gyerekeknek. Napi három órát aludt, alamizsnát gyűjtött, minden nap ételt osztott a templom és a városháza közötti téren és megduplázta a vizitjeinek számát, hogy minél több helyre eljusson. Amikor elfogyott az apai öröksége, és már nem volt mit saját használati tárgyai-ból pénzre váltani, eszébe jutott, hogy hat éve nem kapta meg az államtól apái nyugdíját. Kérelmezte ennek sürgős kifizetését, de csak két év múlva kapott némi kártérítést 400 frank formájában, ami jóval kevesebb volt, mint ami járt volna neki (Suchet, 1870). Előzőek miatt a sérültek ellátása mellett, a városban és környékén élő jótékony személyektől mindenféle adományokat gyűjtött pénzben, borban, élelmiszerben, ruhában, ágyneműben, kötszerekben, gyógyszerekben. Az összegyűjtött adományokat otthonában, a köztereken, a kórházakban, a táborokban, a börtönökben osztotta szét, így segítve minden rászoruló, függetlenül a nemzetiségüktől (Suchet, 1870; URL1; URL4; URL6).

2. ábra: A besançon-i Saint-Jacques Kórház, amelynek homlokzatán 1890-ben elhelyezték Marthe nővér mell-szobrát (URL5)

Eközben a sebesült katonák száma 2000 fő körülire nőtt. A Vizitáció rend korábbi kolostorát katonai kórházzá alakították át, ahová Marthe nővér is visszament a sebesülteket ápolni. Hat évvel később, 1802-ben az a kormányzati döntés született, hogy a kolostorban működő katonai kórházat megszüntetik, és a betegeket és sebesülteket a Saint-Jacques kórházba (2. ábra) helyezik át. Marthe nővér nem tartozott a Hospitallerek rendjébe, így nem követhette őket. Ennek hírére a betegek kérelmet terjesztettek elő a tábornok és a prefektus irányába, amelyben kérték, hogy vihessék magukkal Marthe nővért az új ellátási helyükre. A kérelem miatt rendkívüli zűrzavar támadt a közösségben, voltak, akik mindenféle ellenvetéseket emeltek a kérés ellen, hiszen ő nem kórházi apáca volt. Megvádolták sarlatánsággal, becsmérelték odaadását, felrótták neki a nagyravagyás hiúságát is. Így Ménard tábornok hiába ajánlotta jó szívvvel Marthe nővért, mint „tiszteltre méltó nőt, a vallásos erény példaképét”. A katonák nyilvánosan tiltakoztak a döntés ellen, sőt még az orvosok is odaálltak melléjük, megerősítve azt, hogy Marthe nővér megfelelő módon kezelte az elmúlt hat évben a sebesülteket. Mindezek ellenére sem folytathatta a katonák ápolását (Suchet, 1870; URL4).

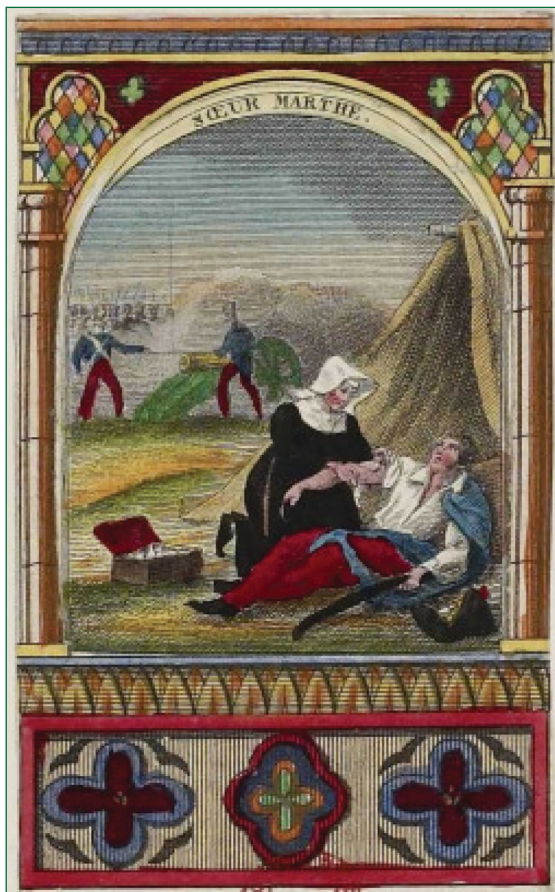
Életútjának további fontos állomása volt, amikor 1809-ben 600 spanyol – borzalmas állapotban lévő – foglyot internáltak Besançon-ba. Sokan közülük

megsebesültek vagy betegek voltak, és szinte meztelenek. Marthe nővér egy személyben biztosította mindazokat az ellátásokat, amelyek a fogságuk ideje alatt a szenvedésük enyhítéséhez szükségesek voltak. Ruhát és élelmet szerzett nekik, azokat, akik megbetegedettek, a kórházba kísérte, akik pedig elhunytak, méltó temetést kaptak (Suchet, 1870; URL4; URL5).

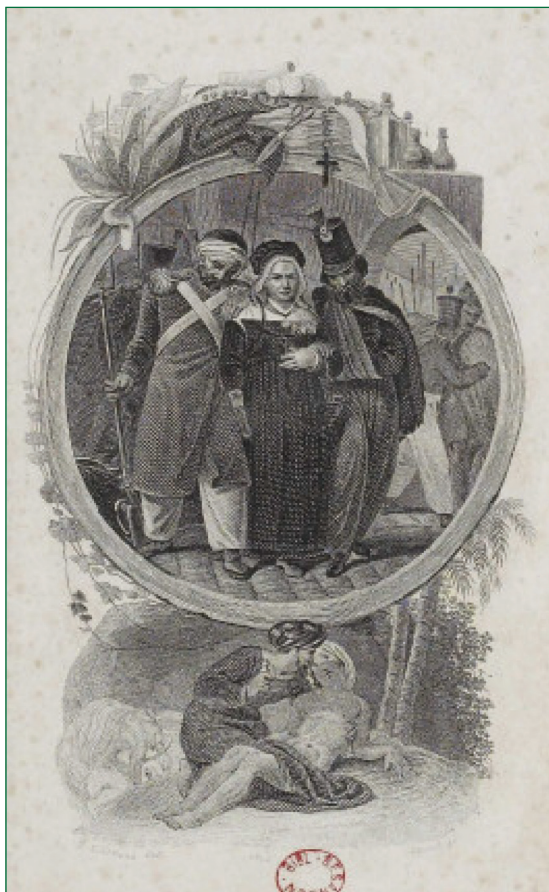
A prefektus 1811-ben összekötötte őt a jótékonyági irodákkal és megbízta a városban élő betegek és hadifoglyok segélyellátásának felügyeletével is (Suchet, 1870; URL2; URL6).

1814 januárjában az osztrák csapatok négy hónapra blokád alá vették Besançon városát. Marthe nővér a véres csatatereken, gyakran a harctéri tűz alatt több ezer sebesült francia katonának és ellenséges harcosnak nyújtott elsősegélyt (3. és 4. ábra) (Suchet, 1870; Ponzoni, 2022; URL5). Ha jelezték neki egy-egy újabb „sebesültszállítmány” érkezését (és ezek a birodalom háborúi idején gyakoriak voltak, hiszen Besançon határváros volt, különböző csapatokkal körbevéve), ő előresietett a rendelkezésére álló forrásokkal és azokkal, amelyeket a polgári és katonai hatóságok adtak át neki. Rábeszélte a helyi lakosokat, hogy régi ruháikat adják neki, majd összehívta a nőket és fiatal lányokat, hogy készítsenek azokból kötszereket. Mindemellett két hónapon át minden nap ételt és levest osztott a városban, a Szent Péter

3. ábra: Marthe nővér ellátja a sebesült katonákat a harctéren (Memoirevive Besançon – 2)

4. ábra: Marthe nővér segít a túlélőknek (Memoirevive Besançon – 3)

téren. A tifuszbajárvány kitörésekor újra az egykori kolostor épületében ápolja az 500 fertőzöttet (Suchet, 1870; URL4; URL5).

Cselekedeteit olyan mértékben elismerték az el-lenséges csapatok körében is, hogy Besançon ostroma alatt, 1814-ben még az osztrák csapatok is engedélyezték neki, hogy átkeljen a vonalaikon és élel-miszert juttasson az éhezőknek, illetve gyógyszereket a betegeknek (URL2; URL3; URL6). Sőt a spanyol, angol, olasz sérültek is megtapasztalták gyengéd gondoskodását. A történetírók szerint a francia ka-tonák, akik hozzászoktak az általa végzett ápoláshoz, amikor távol otthonuktól sebesültek meg, így kiál-tottak: „Ó, hol van Marthe nővér? Ha itt lenne, kevésbé szenvednénk!” (URL1; URL5).

Életpályája alatt több alkalommal is felhasználta befolyását arra, hogy megmentsse a kivégzésre ítélt „dezertőröket”, katonaszökevényeket – engedély nélküli távollévőket –, akik nem tudtak ellenállni a kí-sértésnek, hogy meglátogassák családjukat. Külö-nösen azért érdekes ez, mert háborús időben a de-zertálásért szinte minden esetben halálbüntetés járt. Marthe nővér azonban tudta, hogyan kell kegyelmet szerezni és meghatni a vezetőket, így több halál-

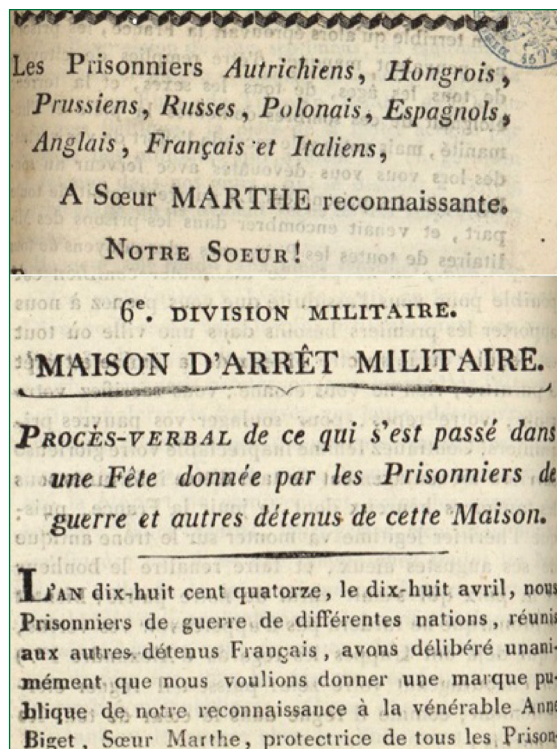
ra ítélt katona is neki köszönhetette az életét (URL2; URL3; URL4; URL5; URL6).

1817-ben – hatvannyolc évesen – még mindig jó egészségnek örvendett és a zord hideg és mély-szegénység miatt kiéhezett emberek számára ado-mányokat gyűjtött, hogy segélyeket tudjon osztani. Aktivitásának köszönhetően több hónapra elegendő élelmszert sikerült összegyűjtenie. Élete végéig tö-retlenül segített, ahol tudott. Egy Besançon-ban élő svájci órás kérésére Genfbe utazott, hogy segítse és támogassa a hegyomlás miatt szerencsétlenné vált embereket. Amikor érezte, hogy élete végéhez köze-ledik, gondoskodott arról, hogy társa, Beatrix szerze-tesnő ne szenvedjen semmiben sem hiányt, e célból 3000 frankot tett félre (Suchet, 1870; URL5).

A nővér, akit négy ország uralkodója is elismert

Bátorsága és elkötelezettsége miatt számos elisme-résben részesült, mind a francia, mind a külföldi uralkodók által, hiszen az ellenséges foglyokat és se-besülteket is ugyanolyan figyelemben, ellátásban ré-szesítette.

5. ábra: 1814. április 18-ai jegyzőkönyv a besançon-i katonai börtönből: „Mi, különböző nemzetekből származó hadifoglyok, a többiekkel egyesülve, egyöntetűen megfontoltuk, hogy elismerésünk nyilvános jelét akarjuk adni a tiszteletreméltó Anne Biget-nek, Marthe nővérnek, a kórházakban lévő összes fogoly és katona védelmezőjének...” (URL4)

Városában először a „szegények anyjának”, majd később „katonák anyjának” nevezték, ami jól mutatta, hogy milyen szeretettel viseltetett irántuk (Suchet, 1870).

Az első kitüntetését a helyi közösségtől, a Dél-besançon-i Mezőgazdasági Társaságtól kapta 1801-ben. Az ezüstérmén a következő felirat állt: „Tisztelet az erénynek”. Az érme mellé adott méltató levélben kifejtésre került, hogy már régóta ismert a szerencsétlenek iránti buzgósa a közösségben, de a háború miatt sebesült, megcsontkított katonák ellátásába is aktívan bekapcsolódott, amely kapcsán bátorsága, önzetlensége, odaadása és nagylelkűsége sem maradt ismeretlen a közösségben (Suchet, 1870; URL5).

Amikor I. Napóleon francia császár tudomást szerzett Marthe nővér a hadseregnek tett szolgálatairól, az elmaradt nyugdíj iránti kifizetési kérelméről, a kapott csekély kártérítésről és pénz felhasználási céljáról, azonnal intézkedett. Nyugdíját kifizették

és 1200 frankos bónuszt is adott számára (Suchet, 1870).

1814 áprilisában, amikor Artois grófia birtokba vette Besançon-t, azt mondta Marthe nővérnek: „A király ismeri odaadásodat és ezt én is köszönöm.” Ugyanekkor a besançon-i katonai börtön is ünnepséget szervezett, hogy kifejezzék hálájukat gondoskodásáért, illetve, hogy 24 fő neki köszönhetően kapott kegyelmet. A köszönetnyilvánítást tartalmazó irat (5. ábra) érdekessége, hogy az osztrák, porosz, orosz, lengyel, spanyol, angol, olasz és francia foglyok mellett, magyar hadifoglyok ellátását is említi (Suchet, 1870; URL4; URL5).

I. Napóleon francia császár az általa 1802-ben alapított becsületrenddel (Ordre national de la Légion d'honneur) is kitüntette, ami a legmagasabb francia állami kitüntetés, rendjel a katonai és polgári érdemek jutalmazására (Suchet, 1870).

A Bourbon-restauráció idején (1814) XVIII. Lajos francia király elküldte neki a briliánsokkal díszített francia liliomot, majd meghívta, hogy személyesen is átadja köszöneteit jótekonyságáért. Emellett megemelte a nyugdíját havi 1200 frankra. Megkapta a Francia Liliom Rendet és a Szent Mihály-rend lovagja kitüntetést (6. ábra) (Suchet, 1870; URL2; URL3; URL4; URL5; URL6; Ponzoni, 2022).

Dupont gróf, a honvédelmi miniszter a következőképpen fogalmazott: „Nehéz lenne méltó módon elismerni azt a páratlan lelkesedést, amelyet mindenkor, és különösen a közelmúltban példaként mutatott” és egy Bourbon-liliommal díszített keresztet adományozott neki (Suchet, 1870; URL2; URL3; URL4; URL6; Ponzoni, 2022).

Párizsi tartózkodása alatt az ott lévő külföldi uralkodók is igyekeztek hálájukat kifejezni irányá-

6. ábra: XVIII. Lajos francia király kitünteti Marthe nővért a Szent Mihály-rend lovagja elismeréssel (Memoirevive Besançon – 4)

ba. Oroszország cája zárt körű audiencián fogadta és maga adta át neki a Polgári Érdemrend kitüntetését. Ausztria császára és Poroszország királya is elismerését fejezte ki, dicsérték elkötelezettségét, és köszönetet mondtak neki a kórházban ápolts sebesültek iránti gondoskodásáért, majd a legmagasabb polgári kitüntéseiket adományozták számára és anyagiilag támogatták jövőbeni munkáját. Spanyolország királya is kitüntetést adott neki (Suchet, 1870; URL2; URL3; URL4; URL5; URL6; Ponzoni, 2022).

Marthe nővér minden alkalommal szériyén csak ugyanazt hangsúlyozta: „*Min-den szerencsétlen a barátom.*”, „*Csak a kötelességemet tettem.*” 1824. március 29-én bekövetkezett haláláig – az utolsó három hónapjának kivételével – rendíthetetlenül eleget tett e mottójának, s jó cselekedetekkel töltötte életét Besançon-ban. Itt helyezték végső nyugalomra, de a sírján csak egy je-löletlen fakereszt volt rendje szabályai sze-rint, ami nagyon gyorsan lehetetlenné tette a megtalálását (URL1; URL2; URL3; URL6; Ponzoni, 2022). A korabeli beszámolók szerint a város teljes lakossága követte a gyászocsit, és a *Débats* folyóirat április 7-ei számában ekképpen számolt be az eseményről: „*Nincs olyan ember Európában, aki ne hallott volna állandó önfeláldozásáról, a foglyok, betegek és sebesültek iránti figyelmes és értékes gondoskodásáról; a jót, amit tett, a hálások keze a szerencsétlenek szívébe véshte*” (URL4).

S valóban, hazánkban is hírt adtak bátorságáról, önfeláldozásáról. A *Fővárosi Lapok* 1891. évi lapszá-mában olvasható a következő: „*A vitézlő hölgyeknél szebb módon szerzett jogcímeiket Anne Biget vagy soeur Marthe, ki 1805-ben saját élete veszélyeztetésével nagy tűzvész alkalmával egy nőt és két gyermeket mentett ki a lángok közül. Két évvel később a Doubs folyó hullámaiból ragadott ki egy aggasztánt. Mint betegek és sebesültek ápolónéja, általános megbecsülést vívott ki. Midőn 1815-ben a becsületrend keresztjét elnyerte, a szövetsé-zett hatalmak hadseregei ünnepélyt rendeztek tiszteletére*” (Darvai, 1891). Az említett tűzvész Bregille falu-jának bombázása következtében keletkezett, emiatt kért engedélyt, hogy elhagyhassa a „szolgálati helyét” és segítséget nyújthasson a lakosoknak. Ekkor volt szemtanúja annak a szívszorító jelenetnek, hogy egy nő és gyermekei a lángoló kunyhóban rekedt, próbált segítséget kérni (mindenét felajánlotta, még az aranykeresztjét is), de senki sem vállalkozott a ki-mentésükre. Végül Marthe nővér a veszély ellenére „*a lángok közé vetette magát, és mint aki a Gondviselés*

7. ábra: Marthe nővér portréja, a szerzetesi keresztjével és a kitüntetésekkel. (Biget, 1814–1817; Musée national du château de Fontainebleau)

csodájával védve van, néhány égési sérüléssel a kezein és az arcán, sikerült megmentenie a szegény nőt és a két gyermeket a lángoktól”. A két évvel későbbi folyóbeli mentés történetében ugyanakkor a francia beszámolók nem egy aggasztán, hanem egy szegény pásztor kilencéves fiának megmentéséről szólnak, kiemelve, hogy Marthe nővér nem tudott úszni, de ennek ellenére ugrott a vízbe a sodródó fiú után (Suchet, 1870; URL4; URL5).

Bernard Biget (1780–1856) olajfestményen (7. és 8. ábra) több alkalommal is megörökítette nagynénjét. A festményeken a szerzetesnő a kitüntéseit viseli. A gravírozásnak köszönhetően pedig széles körben elterjedtek a képei (URL2; URL3). Példamutató élete a XIX. század során gazdag ikonográfiát ihletett, a besançon-i könyvtárban számos ilyen anyag található (URL4).

Marthe nővér emlékét a besançon-i Saint-Jacques Kórház bejáratánál mellszobor is őrzi (9. ábra). Az eredeti szobrot Just Becquet készítette, hozzá egy bronzból készült emléktáblát is. A megemlékezés kezdeményezése a Francia Nők Szövetségétől származik, amely a francia Vöröskereszt egyik alapító társasága volt. Az emlékművet 1890-ben avatta fel Sadi Carnot köztársasági elnök, azonban sajnos a

8. ábra: Marthe nővéréről készült olajfestmény (Biget; Memoirevive Besançon – 5)

második világháború alatt a szobor megsemmisült. A háború után *Georges Laëthier* készített egy másolatot, amelyet 1948-ban helyeztek vissza a helyszínre. Az eredeti mellszobor gipszmásolatát jelenleg a Besançon-i Szépművészeti és Régészeti Múzeumban őrzik (URL2; URL3; URL4)

Összefoglalás

Marthe nővér életének és munkásságának bemutatása nemcsak egy inspiráló történet, hanem egy mélyreható üzenet is ápolói hivatásunk valódi értelméről. Példája arra tanít minket, hogy egyetlen ember is képes változtatni a világon, ha hajlandó a másokért való fáradozásra. „*Igazi dicsősége nem abban rejlik, hogy milyen rangos állami kitüntetésekert kapott, hanem abban, hogy hány könnyet törölt le, hány életet mentett meg, abban az önfeláldozásban, amely fáradhatatlan és szünet nélküli volt, a hitben és a szeretetben, ami őt Isten nagy szolgájává, Franciaország hősnőjévé, az Emberiség jóttevőjévé tette*” (URL4).

Napjaink és a jövő ápolói számára fontos üzenet, hogy a nehézségek ellenére is maradjunk elkötelezettek, és ismerjük fel, hogy minden egyes ápoló-beteg találkozás egy lehetőség a változtatásra. Érdemes elgondolkodnunk azon, hogyan járulhatunk hozzá mi magunk is a világ jobbá tételéhez, és milyen mély nyomot hagyhatunk az általunk ellátott páciensekben, kollégákban és a társadalmon. Az emberi élet

védelme és a betegségek elleni küzdelem egy küldetés, amelyben a szakmai tudásunkon – tudományos ismereteinken és technikai készségeinken – kívül a tisztelet, a szeretet és az empátia a legfontosabb eszközök. Éljük meg a mindennapokban hivatásunkat büszkén, és törekedjünk a folyamatos fejlődésre!

Köszönetnyilvánítás

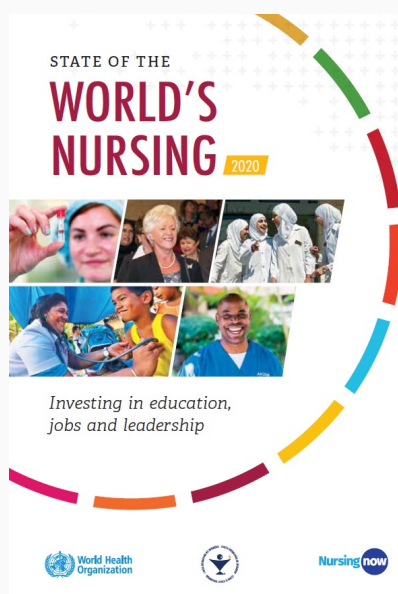
Szeretném kifejezni hálámat férjem édesanyjának, *Zölde Kornélia Veronikának* – aki könyvtáros és ápolási asszisztens végzettségekkel rendelkezik – azért, hogy figyelmembe ajánlotta *Anne Biget* életét. Az ő inspiráló gondolatai nélkül ez a cikk nem jöhetett volna létre. Kornélia eredetileg Victor Hugo életrajzát kutatta, és kíváncsi volt, hol született a híres francia romantikus költő, regény- és drámaíró. Egy 1870-ben készült földrajzi könyvben nézett utána Besançon elhelyezkedésének és nevezetességeinek, amikor rábukkant az *Anne Biget-re* vonatkozó hivatkozásra. Köszönöm, hogy megosztottad velem ezt a történetet!

9. ábra: Sœur Marthe mellszobra a besançon-i Saint-Jacques Kórház homlokzatán (URL9)

Irodalomjegyzék

- Balogh, Z. (2017). Kétszáz éve született Kossuth Zsuzsanna, Magyarország első főápolója. *Nővér*, 30(1), 4–5.
- Biget (1814–1817). Portrait de sœur Marthe, portant sa croix de religieuses et des décorations royalistes, 1814–1817. Musée national du château de Fontainebleau. Elérhető: 2025.03.31. https://www.latribunedelart.com/spip.php?page=docbig&id_document=38185&id_article=7686&lang=fr
- Darvai, M. (1891). A légion d'honneur hősnői. *Fővárosi Lapok*, 28(201), 1491–1492.
- Fedineczné Vittay, K., Perkó, M., Sövényi, Fné. (2017). Az ápolástörténet gyöngyszemei: Mary Seacole-ra emlékezünk. *Nővér*, 30(4), 3–6.
- Memoirevive Besançon (1) Anne Biget Soeur Marthe [image fixe] / Lithographie par Léon Noël 1855; Peint en 1814 par Biget, Neveu de Soeur Marthe; Impr. Lemerrier, Paris, 1855. EST.FC.1371 Elérhető: 2025.03.31. <https://memoirevive.besancon.fr/ark:/48565/g2jsw3kzx8rd>
- Memoirevive Besançon (2) Soeur Marthe [estampe] [1800–1899] EST.FC.1359 Elérhető: 2025.03.31. <https://memoirevive.besancon.fr/ark:/48565/2np4bkwhqrxg>
- Memoirevive Besançon (3) Soeur Marthe aidant les rescapés [estampe] / A. Desénne del.; Coupé sc. 1826. EST.FC.1360 Elérhető: 2025.03.31. <https://memoirevive.besancon.fr/ark:/48565/gpcdtq7njrw1>
- Memoirevive Besançon (4) S. M. Louis XVIII, donnant l'Ordre de St. Michel à la Soeur Marthe, en présence des souverains alliés (Il appartient aux Rois de récompenser la vertu) [estampe] / A Paris, chez Genty, Rue St. Jacques, N°14; Déposé au Bureau des Estampes, Paris: Genty, [1800–1899] EST. FC.1358. Elérhető: 2025.03.31. <https://memoirevive.besancon.fr/ark:/48565/612mdwblfgkq>
- Memoirevive Besançon (5) Portrait de soeur Marthe Biget (1749–1824). Elérhető: 2025.03.31. <https://memoirevive.besancon.fr/ark:/48565/gxqfsw7t1ph>
- Perkó, M. & Sövényi, Fné. (2017) Az ápolástörténet gyöngyszemei Florence Nightingale-re emlékezünk. *Nővér*, 30(3), 3–11.
- Perkó, M., Sövényi, Fné, Fedineczné Vittay, K. (2015). Egy ápolónő, aki befolyásolta a történelem folyását – Edith Cavell (1865–1915). *Nővér*, 28(6) 3–8.
- Ponzoni, R. (2022). Sœur Marthe au chevet de l'humanité. L'Est Républicain. <https://www.estrepublicain.fr/insolite/2022/08/22/besancon-soeur-marthe-au-chevet-de-l-humanite>
- Rónay, Gy. (1950). Az irgalmas szeretet szentje (Páli Szent Vince). VIGILIA, 1. p. 17.
- Suchet, J. M. (1870). Soeur Marthe. <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6372707s/f8.item.r=Anne%20Biget> URL1: A Cyclopaedia of Female Biography/Martha, Sister, (Anne Biget). Elérhető: 2025.03.31. https://en.wikisource.org/wiki/A_Cyclopaedia_of_Female_Biography/Martha,_Sister,_Anne_Biget
- URL2: Anne Biget. Elérhető: 2025.03.31. https://fr.wikipedia.org/wiki/Anne_Biget
- URL3: Sœur Marthe. Elérhető: 2025.03.31. <https://portail-archives.doubs.fr/page/s-ur-marthe>
- URL4: Anne Biget, sœur Marthe de Besançon (1747–1824). Elérhető: 2025.03.31. <https://aetdebesancon.home.blog/2024/05/19/anne-biget-soeur-marthe-de-besancon-1747-1824/>
- URL5: Thoraïse - Besançon (25) – Anne Biget Dite Soeur Marthe, Religieuse (1749–1824) – Mlle Piquet De Rouen. Elérhető: 2025.03.31. <https://shenandoahdavis.canalblog.com/archives/2019/01/09/36984234.html>
- URL6: Thoraïse. Elérhető: 2025.03.31. <https://www.routedes-communes.com/doubs/besancon-6/thoraïse>
- URL7: Chantal Szent Johanna Franciska szerzetesnő. Elérhető: 2025.03.31. <https://www.ferencesekeg.hu/chantal-szent-johanna-franciska-szerzetesno/>
- URL8: Szűz Mária Látogatásáról Nevezett Rend. Elérhető: 2025.03.31. <https://lexikon.katolikus.hu/S/Sz%C5%B1z%20M%C3%A1ria%20L%C3%A1togat%C3%A1s%C3%A1r%C3%B3l%20Nevezett%20Rend.html>
- URL9: Monument à soeur Marthe – Rue de l'Orme de Chamars – Besançon. Elérhető: 2025.03.31. <https://e-monumen.net/patrimoine-monumental/monument-a-soeur-marthe-besancon/>

WHO jelentés az ápolás helyzetéről

2025. május 12-én, az Ápolók Nemzetközi Világnapján fogja a WHO közzétenni a „State of the World's Nursing 2025 (SoWN 2025)” jelentést.

A SoWN 2025 jelentés a korábbi 2020. évi kiadvány frissített változata, mely átfogó képet nyújt az ápolók képzéséről, foglalkoztatásáról, migrációjáról, tevékenységük szabályozásáról és munkakörülményeikről, valamint az ápolásvezetés helyzetéről. A jelentés célja, hogy megbízható adatokat biztosítson a nemzeti szintű politikai párbeszédhez és döntéshozatalhoz, segítve ezzel az egészségügyi ellátórendszerek megerősítését.

A webináriumra a WHO oldalán lehet jelentkezni.

(Forrás: <https://www.who.int/news-room/events/detail/2025/05/12/default-calendar/2025-sown-launch>)